

Felhívás a méh- és darázscsípés veszélyeivel kapcsolatban

2024. július 4.

Általában ha méh- vagy darázscsípésről hallunk, akkor legtöbbször kellemetlen fájdalomra gondolunk, és nem olyan veszélyforrásra, ami nemcsak könnyen múló, hanem **végzetes kimenetelű egészségkárosodást okozhat**. A méh- vagy darázscsípés során a rovarok - főleg védekezés céljából - méreganyagot juttatnak az ember szervezetébe. Ez a méreganyag enyhébb esetben bőrpírt, duzzanatot, fájdalmat okoz, súlyosabb formában viszont akár halálhoz is vezethet. A méhek és darazsak az emberi szervezetbe jutatott méreganyaguk útján komoly veszélyt jelenthetnek, különösen az arra érzékeny egyéneknél. Főleg erdészeti tevékenység (erdőgondozás, fakivágás), mezőgazdasági munka (szőlőszüretelés, gyomtalanítás) során, illetve közterületen takarítás, folyóparton kaszálás közben érheti a munkavállalókat rovarjárat. A veszélyes időszak az időjárás hűvösebbre, illetve csapadékosabbra válásáig tarthat, ezért a Nemzetgazdasági Minisztérium Munkavédelmi Irányítási Főosztálya fokozott elővigyázatosságot kér a szabadterén tevékenységet folytató munkáltatóktól és a munkát végző dolgozóktól.

Az elmúlt években egyre gyakoribb a méh- vagy darázscsípés okozta halálos baleset. Nő a különböző rovarcsípésekre, így a méh- és darázscsípésekre érzékeny egyének száma is. Jelenleg Magyarországon közel 20 veszélyesnek számító darázs faj él. Leggyakoribb az úgynevezett kecskedarázs, legveszélyesebb a lódarázs. Nagy riadalmat kelt az Ázsiából Franciaországban már letelepedett úgynevezett ázsiai lódarázs, amelynek mérete nagyobb a jelenleg Magyarországon megtalálható lódarásznál. Nagyobb méreténél fogva több méreganyagot tud a szervezetbe juttatni, azonban nem agresszívabb a Magyarországon jelenleg megtalálható lódarásznál.

méh

kecskedarázs

lódarázs

A méh és darázs méreganyagának összetétele nem teljesen ugyanaz. A méhnek savas kémhatású mérge van, a darásznak pedig lúgos kémhatású, azonban nincs különbség aközött, hogy valakit méh vagy darázs szúr meg, mivel a testbe juttatott méreganyaguk ugyanazt a hatást váltja ki az arra érzékeny személynél.

A méhek fullánkjának felszíne nem sima, hanem „szőrös” és a csípést követően a bőrben marad a méregzsákkal együtt, ami a rovar halálához vezet. A darázs általában nagyobb testű, színesebb, mint a méh és fullánkjának felszíne simább és erősebben tapad a törzséhez, ezért csípés után nem pusztul el és egy alkalommal többször is szúrhat.

A méh- vagy darázscsípés helyén kialakuló piros, fájdalmas duzzanat nagyon kellemetlen, leggyakrabban azonban veszélytelen. A rovarok mérge olyan peptideket, aminokat és enzimeket tartalmaz, amelyek a nem allergiásoknál is kitágítják és áteresztővé teszik az ereket, így a csípés helyén vörös vizenyő, erős fájdalom, akár viszketés jelentkezik. Ez az általános reakció órák vagy 1-2 nap alatt oldódik, és ez még nem jelent allergiát. Nem allergiások esetében is lehet életveszélyes a méhcsípés és a darázscsípés, ugyanis az is sokat számít, hogy hol van a csípés helye. **Ha a nyelv vagy torok esik áldozatul, vagy valaki véletlenül lenyeli a darazsat vagy a méhet, akkor a helyileg kialakuló duzzanat akár elzárhatja a légutat gégevizenyőt okozva, amellyel életveszélyes állapot léphet fel. Ilyen esetben nincs idő mérlegelni: azonnal ki kell hívni a mentőt!**

Fontos tudni ugyanakkor, hogy ha a rovarcsípést követő **két napon belül a távolabbi bőrfelületen kiütések jelentkeznek, illetve légzési, keringési zavar és hasi panaszok lépnek fel, haladéktalanul szakorvoshoz kell fordulni**, mert ezek allergiás reakcióra utalnak. Legrosszabb esetben a csípés fél órán belül akár anafilaxiás sokkot is okozhat, ami azonnali sürgősségi ellátást igényel.

Ha valaki darázsba vagy méhbe lép, majd megdagad akár az egész lába, más tünete azonban nincs, akkor tüneti kezelést igényel. A *Semmelweis Egyetem tájékoztatása* szerint ilyenkor antihisztamin tartalmú, viszketéscsillapító és gyulladáscsökkentő kenőcsök használata, a bőrfelület hűtése, illetve ha végtagról van szó, annak felpolcolása javasolt. A méh csak egyszer képes szúrni és ilyenkor a fullánkja az áldozathoz tapad. Fontos minél előbb eltávolítani a fullánkot, mivel a szúrást követően a méreganyagot még percekig pumpálja a szervezetbe.

Tragédiát okozhat, ha a csípést követő 30 percen belül életveszélyes, egész szervezetet érintő heves allergiás reakció, anafilaxia jelentkezik. Felnőttekben általában több száz méh vagy darázs csípése szükséges a halálos dózisú méreg bejuttatásához, addig **túlérzékeny egyénben egyetlen csípés is végzetes anafilaxiás reakciót eredményezhet.** Ilyenkor súlyos hasi görcs, hasmenés, hányás, testszerte megjelenő csalánkiütés, sápadtság, nyelési zavar, szédülés, verejtékezés, vérnyomáscsökkenés alakul ki, amely ájuláshoz vezethet. Szájban vagy szemben jelentkező duzzanat, köhögés, torokszorító érzés, sípoló vagy nehezlégzés, de akár eszméletvesztés is előfordulhat. Ez azonnali sürgősségi ellátást igényel: be kell adni a combizomba a betegnél lévő életmentő adrenalin injekciót (ha már tud az allergiájáról, általában magánál hordja), és azonnal mentőt kell hívni. Fontos tudni, hogy az adrenalin öninjekciót 8-10 másodperc után szabad a combizomból kihúzni (addig a combizomba benyomva kell tartani).

Életveszélyes anafilaxiát egyébként hazánkban csak a méh és a darázs mérge okoz, a többi rovar csípése csak jórészt ártalmatlan, helyi reakciót vált ki.

Az allergiás reakciók a csípést követően később, 48 órán belül is jelentkezhetnek, akkor azonban már nem jelentenek akkora veszélyt. Ilyen esetben is feltétlenül fel kell keresni rovarméreg allergiások ellátásával foglalkozó allergológus szakorvost, aki kideríti, mi okozta az allergiás reakciót. Rizikóelemzést végez a vérvizsgálatok, bőrpróba és a tünetek alapján, hogy eldöntse, igényli-e a páciens a 3-5 éven keresztül tartó, rovarméreg-alapú immunterápiát. Az allergológus emellett a sürgősségi ellátás lépéseiről is tájékoztatja a beteget, begyakorolja vele, mi a teendő vészhelyzet esetén, illetve ellátja a szükséges gyógyszerekkel.

A méh- és darázscsípés megelőzése, valamint káros hatásainak csökkentése érdekében szükséges munkáltatói teendők és javaslatok:

- A munkáltatónak munkahelyi kockázatértékeléssel kell rendelkeznie, melynek készítésébe a foglalkozás-egészségügyi orvost és a munkavédelmi szakembert be kell vonni. A munkáltatónak a munkavállalók által végzett munkafolyamatokat és munkaterületeket elemezve fel kell tárni mindazon lehetséges élőhelyeket, illetve veszélyes körülményeket, amelyek méh/darázs általi támadást eredményezhetnek. A méhek és darazsak a fészkeket földbe, fa odvába, széna bálába rakják. A lódarázs a legagresszívabb, a fészkeket közelítve hamar támadnak.
 - A munkavállalók egészségének és biztonságának védelme érdekében *megelőző intézkedéseket (lásd az alábbiakban)* kell tenni, különösen ott, ahol a munkaterület járművel történő megközelíthetősége korlátozott.
 - A méh- vagy darázscsípés veszélyével érintett munkaterületeken végzett munkák előtt a munkáltatók tájékozódjanak a rovarcsípés kezelésével kapcsolatban a foglalkozás-egészségügyi szolgálat orvosánál. Különösen fontos ez a *rovarméregre érzékenyek* esetében.
 - A munkaterületeken indokolt *kerülni az egyedül végzett munkát*, hogy időben felismerésre kerüljön az esetleges rosszullét.
 - Segítség hívásra mindig legyen *mobiltelefon* a munkaterületen. Ellenőrizni kell, hogy van-e térerő. Ha nincs, akkor ki kell deríteni a legközelebbi pontot, és ezt közölni kell a dolgozókkal.
 - A munkahelyi *elsősegélynyújtókat* ki kell képezni a sérülések, a jellemző tünetek azonosítására és kezelésére.
 - A munkáltatónak, munkairányítónak, illetve az elsősegélynyújtónak tudnia kell, hogy hol van a *legközelebbi egészségügyi létesítmény*, amelyben az *anafilaxiás sokk* elkerülésére szolgáló injekció rendelkezésre áll.
 - A munkáltatóknak a *munkavédelmi oktatás során* - a foglalkozás-egészségügyi szolgálat felvilágosítása és tanácsai alapján - a munkavállalókkal meg kell ismertetni a méh/darázscsípés veszélyeit és a szükséges megelőző intézkedéseket.
- Fontos felhívni a figyelmüket a tünetekre, azok jelentőségére és a gyors orvosi segítség kérésének fontosságára.

- A munkavállalók figyelmét fel kell hívni arra, hogy *figyeljenek egymásra*, a rovarcsípés esetén a munkát azonnal hagyják abba és igényeljük az elsősegélynyújtást vagy az orvosi ellátást. Nem szabad a sérültet magára hagyni, még ha rögtön életveszélyes tünetek nem is jelentkeznek nála.
- Ha valaki tudja magáról, hogy *érzékeny* a méh- vagy darázscsípésre, vigye magával az allergiás reakció megelőzését/csökkentését szolgáló gyógyszert, illetve injekciót. *Ennek hiányában ne kezdje meg a munkavégzést!*
- A munkavállalók hordjanak *zárt ruházatot és zárt cipőt*. Az élénk színű ruhák - mint a sárga, piros - viselése nem javasolt.
- A munkavállalókat tájékoztatni kell, hogy indokolatlanul ne bolygassák a növényzetet. Nem szabad fa-, szikla- vagy mesterséges üregekbe nyúlni, hiszen a darazsak szívesen építik a fészkeiket e helyekre. Ha megjelenik egy-egy méh vagy darázs a közelben, a munkavállalók igyekezzenek megőrizni a nyugalmukat, a hadonászás csak ingerli a rovarokat.
- Amennyiben van rá lehetőség, az élelmiszereket a veszélyes időszakban zárt térben (pihenőhelyen) fogyasszák el. Fogyasztás előtt mindig ellenőrizték, hogy nem került-e bele rovar. Nyári melegben óvakodni kell az édes folyadékok üvegből, fémdobozból történő fogyasztásától.
- Gépjárműbe történő beszállás előtt ellenőrizni kell, hogy nincs-e a kocsitérben méh vagy darázs.

Felhasznált irodalom:

- Igazságügyi Orvostan (szerk.: Sótonyi Péter), *negyedik, átdolgozott, bővített kiadás*, Semmelweis Kiadó, 2011
- Dr. Mezei Györgyi: *Méh és darázscsípés: veszélytelen vagy halálos* (2015), Semmelweis Egyetem I. Sz. Gyermekgyógyászati Klinika, <http://semmelweis.hu/mediasarok/2015/08/03/meh-es-darazscsipes-veszelytelen-vagy-halalos/>

Budapest, 2024. július 4.

Készítette:

Nemzetgazdasági Minisztérium
Munkavédelmi Irányítási Főosztály